

**КОРЕКЦІЯ ПОРУШЕНЬ ШЛУНКОВО- КИШКОВОГО ТРАКТУ В
ПОСТКОВІДНИЙ ПЕРІОД ЗА ДОПОМОГОЮ ФІТОТЕРАПІЇ БЛЕЦКАН
М.М., ГАНИЧ Т.М., СВИСТАК В.В., ГАНИЧ О.Т.**

ДВНЗ "Ужгородський національний університет", Ужгород, Україна

e-mail: miroslava.bleckan@uzhnu.edu.ua

Інфікування вірусом SARS-CoV-2 проявляється переважно респіраторними симптомами, оскільки основним органом-мішенню ураження при даній інфекції є легені. Проте, на сьогоднішній день, стало зрозуміло, що вірус SARS-CoV-2 вражає і інші органи та системи, зокрема, шлунково-кишковий тракт (ШКТ). Основними симптомами ураження ШКТ у пацієнтів з інфекцією COVID-19 є втрата апетиту, нудота, блювання, пронос, дискомфорт та біль у животі, порушення функціональних тестів печінки. Особливістю є те, що дані симптоми можуть передувати респіраторним симптомам або поєднуватися з ними. Діагностуються випадки, коли COVID-19 проявляється переважно симптомами ураження шлунково-кишкового тракту без респіраторних проявів, що необхідно враховувати при діагностиці даної патології. Американська гастроентерологічна асоціація опублікувала нові рекомендації експертів з гастроентерології та зробила заяву, що діарея може бути першим проявом COVID-19. Пацієнти з діареєю мають підвищене вірусне навантаження, оскільки ряд досліджень показали, що SARS-CoV-2 проходить реплікацію в клітинах кишечника, що потенційно може призвести до посиленої системної відповіді на вірус і пов'язаних із нею респіраторних ускладнень. Відомо, що тонка кишка має багато імунокомпетентних клітин, порушення регуляції яких вірусом SARS-CoV-2 може посилювати системну запальну відповідь. Патогенетичні механізми кишкових розладів у пацієнтів із COVID-19 включають безпосередню реплікацію вірусу в клітинах кишечника, ушкодження та запалення епітелію кишечника, послаблення епітеліального бар'єру та розвиток ендотоксемії. У зв'язку з цим, кишечник може бути основним місцем проникнення SARS-CoV-2 в організм людини за рахунок вживання заражених продуктів. Розвитку шлунково-кишкових симптомів у пацієнтів із COVID-19 може сприяти і гіпоксія, яка є основним клінічним симптомом у пацієнтів із COVID-19 [6] і має вирішальне значення для гомеостазу кишечника, включаючи склад і функцію мікробіоти. Розвиток і прогресування синдрому подразненого кишечника та функціональних захворювань кишечника полягає в наявності таких факторів ризику, як спадковість, порушення моторики, вісцеральної гіперчутливості та зміни бар'єру кишечника. Важливу роль у розвитку цих порушень відіграють супутні інфекційні захворювання та зміни мікробіому кишечника. Відомо, що наявність дисбіозу кишечника є предиктором поганого прогнозу при COVID-19, зокрема, асоціюється з важчим перебігом захворювання [4,5].

Важливе місце в реабілітації хворих в постковідний період може займати фітотерапія. З цією метою можна застосовувати рослини з протизапальною, спазмолітичною, протимікробною, обволікаючою, в'яжучою (дубильною) та репаративною дією.

Завданням нашої роботи є покращення ефективності лікування пацієнтів з проявами постковідного порушення функції кишківника за допомогою лікарських рослин. Значимість фітотерапії істотно зростає, коли потрібно закріпити отримані при лікуванні результати та сприяти тривалому збереженню ремісії. Останнє завдання в більшості випадків може бути вирішено саме за допомогою фітотерапії. Широкі можливості взаємозамінності лікарських рослин дозволяють використовувати їх впродовж тривалого часу без загрози звикання для пацієнтів чи розвитку побічних ефектів. Лікарські рослини, що застосовуються у пацієнтів з проявами постковідного порушення функції кишківника повинні володіти наступними фармакологічними ефектами:

- протизапальна дія лікарських рослин щодо ураженої слизової оболонки травного каналу. Цим ефектом володіють: листки алое деревовидного, трава золототисячника звичайного, трава звіробою звичайного, листки підбілу звичайного, квітки ромашки лікарської, квітки нагідок лікарських;

- спазмолітична дія - для зменшенню болю, що виникає внаслідок спастичного скорочення шлунка, кишечника, жовчовивідних шляхів, є характерною для плодів анісу звичайного, насіння кмину звичайного, насіння фенхелю звичайного, плодів коріандру, кореневища айру тростяного, плодів барбарису звичайного, трави звіробою звичайного, трави меліси лікарської, препаратів м'яти перцевої;

- вітрогінна дія - здатність покращувати відходження газів, що утворюються в кишечнику внаслідок процесів бродіння чи гниття та усунення відчуття здуття живота, метеоризму: суцвіття цмину піскового, трава материнки звичайної, насіння кропу пахучого, насіння кмину звичайного, насіння фенхелю звичайного;

- протимікробна дія - проявляється за рахунок наявності в лікарських рослинах летучих ефірних олій (фітонцидів), антибіотиків, сполук фенолу та інших речовин, що згубно впливають на патогенну мікрофлору кишківника. До рослин з протимікробною дією відносяться трава звіробою звичайного, кореневища перстачу прямостоячого, листки шавлії лікарської, плоди обліпихи крушиноподібної, квіткові кошики пижма звичайного, листки подорожника великого, трава полину гіркокого;

- обволікуюча дія - за рахунок наявності в рослинній сировині сполук, що покривають слизові оболонки шлунково-кишкового тракту і захищають їх від подразнення соляною кислотою, компонентами жовчі, продуктами харчування, медикаментами. Це сприяє зменшенню вираженість запального процесу та больового синдрому. Досягається даний ефект за рахунок вмісту слизоутворюючих полісахаридів: корені алтеї лікарської,

насіння льону звичайного, листки подорожника великого, плоди обліпихи крушиноподібної;

- в'язуча (дубильна) дія визначається наявністю в рослинній сировині значної кількості таніну: кора дуба, бруньки берези, кореневища гірчака зміїного, шкірка плодів граната, кора калини звичайної, листки шавлії лікарської, плоди чорниці. Вказані лікарські рослини часто використовуються для лікування проносів.

Наводимо хімічний склад та відомості з фітофармацевтичної літератури [2,3] окремих компонентів зазначених лікарських рослин (табл.1).

Таблиця 1.

Основні діючі речовини досліджуваної лікарської рослинної сировини

	Сировина	Хімічний склад
1.	Трава звіробою звичайного	Флавоноїди (ругин, кверцитрин, гіперозид), дубильні речовини, сапоніни, ефірні олії
2.	Квітки ромашки лікарської	Ефірні олії, хамазулен, прохамазулен, бісаболол, флавоноїди (апігенін, апіїн), кумарини (герніарин), аскорбінова кислота
3.	Корені алтеї лікарської	Слизисті речовини (до 25-30%, галактуронова кислота, гексози і пентози), аспарагін (близько 2%), бетаїн, лецитин, ситостерин, цукри (5–10%), крохмаль (30–35%), пектини (до 11%), дубильні речовини, олія жирна (до 1,7%), каротин.
4.	Квітки нагідок лікарських	Каротиноїди, флавоноїди, сапоніни, інулін, органічні кислоти, фітостерини, алкалоїди

Флавоноїди звіробою звичайного (особливо гіперозид) володіють в'язучою, протизапальною та бактеріостатичною дією. Бактеріостатична дія проявляється відносно стафілококів, стрептококів, гемолізуючої кишкової палички [1].

Флавоноїди (апігенін, апіїн) та кумарин (герніарин) ромашки лікарської володіють вираженим спазмолітичним ефектом. Хамазулен володіє протизапальною дією. Квіти ромашки лікарської мають антибактеріальні властивості відносно стафілококів, стрептококів, гемолізуючої кишкової палички [1].

Слизисті речовини, що містяться в корені алтеї, утворюють характерні колоїдні системи, що вкривають слизову оболонку тонким шаром, який запобігає подразненню. Це сприяє відновлювальним процесам, зменшує запальну реакцію.

Нагідки лікарські мають протизапальні, бактерицидні (стосовно стафілококів, стрептококів та грибів роду *Candida*) [1], спазмолітичні властивості.

Вдале поєднання компонентів даного фітозбору дозволяє підвищувати стійкість організму до впливу несприятливих факторів зовнішнього середовища і коригувати стан шлунково-кишкового тракту в постковідний період.

Таким чином, враховуючи вище наведені дані, запропонований фітозбір рекомендується для корекції стану шлунково-кишкового тракту в постковідний період. Вказані рослинні компоненти сприяють нормалізації функціонування шлунково-кишкового тракту, підшлункової залози і печінки; поліпшенню обміну речовин і апетиту; є джерелом природних антиоксидантів, вітамінів, макро- і мікроелементів, біологічно активних речовин.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Блецкан М.М., Ганич Т.М., Свистак В.В. Корекція порушень еубіозу кишківника з використанням рослинних компонентів//Сучасні аспекти збереження здоров'я людини : матеріали міжнар. міждисциплінарної наук.-практ. конференції, сан. "Квітка полонини", 17-18 квітня 2015 р. (с. Солочин Свалявського р-ну) /За ред. проф. Т.М. Ганича. - Ужгород: 2015. - С. 155-158.
- 2.Ганич Т.М., Фатула М.І., Ганич О.М. Клінічна фітотерапія. - Ужгород. - 2008. - 301 с.
- 3.Гродзінський А.М. Лікарські рослини. Енциклопедичний довідник. - Київ. - 1989. - 541 с.
- 4.Соломенцева Т.А. Захворювання шлунково-кишкового тракту та інфекція SARS-CoV-2: що про неї відомо//Гастроентерологія. Гепатологія. Колопроктологія .- 2021- № 1 (59)
- 5.Хиць А.Р. COVID-19: особливості менеджменту пацієнтів із запальними захворюваннями кишечника //Укр.мед. часопис.- 2021, 30 квітня [Електронна публікація] | WWW.UMJ.COM.UA
- 6.Cavezzi A., Troiani E., Corrao S. COVID-19: hemoglobin, iron, and hypoxia beyond inflammation. A narrative review. Clin. Pract. 2020; 10: 1271-1277.

SUMMARY

CORRECTION OF DISORDERS OF THE GASTROINTESTINAL TRACT IN THE POST-COVID PERIOD WITH THE HELP OF PHYTOTHERAPY

Bletskan M.M., Hanych T.M., Svistak V.V., Hanych O.T.

The article is devoted to improving the effectiveness of treatment of patients with post-covid period intestinal dysfunction with the help of medicinal plants.